

Teatise versioon: jaanuar 2025

(eelnoü) Dekreet, millega muudetakse loomapidajate dekreeti seoses keeluga kasutada loomakasvatustes elektripiitsasid (loomakasvatustes elektripiitsade kasutamise keelustamise dekreet)

Võttes arvesse loomaseaduse artikli 2.1 lõikeid 3 ja 5,
võtab vastu järgmise määruse.

I artikkel

Loomapidajate dekreeti [Besluit houders van dieren] muudetakse järgmiselt:

A

Artiklile 1.1 lisatakse tähestikulises järjekorras järgmine:

elektripiits: seade, mille abil saab anda elektriimpulsse loomale, keda peetakse kaubanduslikult loomsete saaduste tootmise eesmärgil;

B

Artiklis 1.3 asendatakse punkti h lõpus olev punkt semikooloniga ja lisatakse järgmine punkt:

i. elektripiitsa kasutamine loomade ajamiseks, välja arvatud:

1° selle kasutamine tapamajas, nagu on osutatud määruses (EÜ) nr 1099/2009;

2° selle kasutamine Madalmaadest teise riiki transpordiks pealelaadimisel või teisest riigist saabunud veose mahalaadimisel, nagu on osutatud määruses (EÜ) nr 1/2005;

3° selle kasutamine veterinaararsti poolt oma kutsetegevuses veterinaarprotseduuride tegemiseks, kui see on nimetatud eesmärgil vajalik;

4° lüpsirobotitel, mis annavad loomale automaatselt elektrilöögi seadmest lahkumiseks, kui ta seda ise ei tee, tingimusel et elektrilöök on looma jaoks alati ettearvatav ja välditav; või

5° loomade ajamiseks kasutatavates GPS-kaelarihmades, mis annavad loomale automaatselt elektrilöögi, tingimusel et elektrilöök on looma jaoks alati ettearvatav ja välditav.

C

Artikli 6.10 järele lisatakse 6. peatükki järgmine artikkel:

Artikkel 6.11 Vastastikune tunnustamine

Lüpsiroboteid ja GPS-kaelarihmu, mis on seaduslikult toodetud või turustatud mõnes muus Euroopa Liidu liikmesriigis või riigis, mis ei ole Euroopa Liidu liikmesriik, kuid on tolliliidu lepingu osalisriik, või mis on seaduslikult toodetud riigis, mis on Madalmaadele siduva vabakaubanduspiirkonna lepingu osalisriik, ning mis vastavad vähemalt siseriiklike nõuetega samaväärset kaitsetaset tagavatele nõuetele, käsitatakse samaväärsena artikli 1.3 punkti i alapunktis⁴ osutatud lüpsirobotiga ja artikli 1.3 punkti i alapunktis⁵ osutatud GPS-kaelarihmaga.

II artikkel

Käesolev dekreet jõustub 1. juulil / 1. jaanuaril [aasta].

III artikkel

Käesolevale dekreedile viidatakse kui: loomakasvatustes elektripiitsade kasutamise keelustamise dekreet.

Käesolevaga annan korralduse avaldada käesolev dekreet ja sellele lisatud seletuskiri ametlikus väljaandes.

Põllumajanduse, kalanduse, toiduga kindlustatuse ja looduse minister

Seletuskiri

1. Sissejuhatus

Loomadele elektrilööke andvate seadmete (edaspidi: elektripiitsad) kasutamine on Euroopa õigusaktidega lubatud tapamajades ja loomade veo ajal (sealhulgas peale- ja mahalaadimisel). Nende seadmete kasutamiseks on väga kindlad tingimused ja Euroopa õigusaktide kohaselt tuleks seda võimaluse korral alati vältida. Praktikas näib siiski, et nendest rangetest tingimustest hoolimata esineb sageli elektripiitsade väärkasutamist. Selle dekreediga keelatakse elektripiitsade kasutamine loomakasvatustes, niivõrd kui see on Euroopa õigusraamistikus võimalik. See tähendab, et keeldu kohaldatakse Madalmaades algava ja lõppeva kariloomade veo korral nende peale- ja mahalaadimise suhtes ning kariloomade ajamise suhtes esmatootmisega tegelevates põllumajandusettevõtetes. Keeldu ei kohaldata tapamajade suhtes, mis kuuluvad muude kui vedu või esmaseid põllumajandusettevõtteid käsitlevate ELi õigusaktide reguleerimisalasse.

2. Elektriliste loomakasvatusseadmetega seotud probleemid loomakasvatustes

Elektripiitsade kasutamisele on Euroopa õigusaktidega kehtestatud ranged tingimused. Esiteks tuleks nende kasutamist vältida nii palju kui võimalik. Neid võib kasutada ainult täiskasvanud veistel ja täiskasvanud sigadel, kes keelduvad liikumast, ning ainult tingimusel, et loomadel on ees ruumi, kuhu liikuda. Elektrilöögi kestus ei tohi ületada ühte sekundit, need peavad olema piisava vahega ja seda tohib anda ainult tagakeha lihastesse. Isegi kui loomad ei reageeri, ei tohi lööke anda korduvalt.

Elektripiitsa kasutamine põhjustab loomal alati valu ja stressireaktsiooni, isegi kui seda kasutatakse vastavalt määruste erinõuetele. Loomade vedajad ja tapamajade töötajad peavad elektri kasutamist sageli kasulikuks vahendiks, mis annab kiireid tulemusi. Samas näitab praktika, et alternatiivsete, vähem häirivate meetodite kasutamine annab sama häid või isegi paremaid tulemusi, nagu on kirjeldatud ja soovitatud Euroopa Toiduohutusameti (EFSA) 2020. aasta uuringus „Welfare of pigs at slaughter“¹.

Probleem seisneb selles, et kuigi Euroopa õigusaktide kohaselt tuleb kõnealuste seadmete kasutamist vältida ja neid võib kasutada ainult väga kindlal viisil, ei ole nende kasutamine sõnaselgelt keelatud. NVWA tähelepanekud, salaja filmitud kaadrid ja sektori osapoolte praktikast saadud kogemused näitavad, et kui sellist seadet kasutatakse, tehakse seda hooletult ja Euroopa õigusaktides sätestatud tingimusi rikkudes.

Näiteks loomade peale- ja mahalaadimine esmastes põllumajandusettevõtetes, kogumiskeskustes ja tapamajades toimub sageli teatava ajasurve all. Tõhususe ja kiiruse saavutamiseks aetakse loomi taga ja kasutatakse ülemääraselt seadmeid, millega saab loomadele anda elektrilööke. See põhjustab loomadele välditavat stressi ja valu. Eriti siis, kui elektrilööke rakendatakse kehaosadele, mis on eriti haavatavad, nagu pea või nina. Isegi ilma ajasurveta võidakse neid seadmeid harjumusest või hooletusest kasutada ebasoovitaval viisil teistes protsessides ja muudel aegadel.

Meediasse jõudnud hooletu kasutamise näited on tekitanud ühiskonnas ja poliitikas palju vastuseisu. Loomade heaolu on teema, mis on aastate jooksul muutunud Madalmaade kodanike jaoks üha olulisemaks.² Alamkoja surve kehtestada elektripiitsade kasutamise keeld peegeldab kasvavat soovi parandada loomade heaolu Madalmaades.

3. Dekreedi eesmärk ja põhijooned

Kohaldamisala

Elektripiitsade kasutamise keeld puudutab nende kasutamist kaubanduslikult loomsete saaduste tootmiseks peetavate loomade ajamisel. Loomaseaduse kohaselt hõlmab see põhimõtteliselt kõiki loomaliike, mis on loomapidajate dekreeidi II lisas määratletud tootmisloomadena (loomapidajate dekreeidi artikli 2.1 alusel koostoimes loomaseaduse

¹ „Welfare of pigs at slaughter“, 2020 European Food Safety Authority. EFSA Journal, <https://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/pub/6148>

² [Staat van het Dier 2024: beschouwingen en opinies over de verschuivende relatie tussen mens en dier in Nederland | Publicatie | Raad voor Dierenangelegenheden \(rda.nl\)](#); [Burgerperspectieven 2023 Extra verkiezingsbericht | Publicatie | Sociaal en Cultureel Planbureau \(scp.nl\)](#); [Burgerperspectieven 2020 | 2 | Monitor | Sociaal en Cultureel Planbureau \(scp.nl\)](#)

artikli 2.3 lõikega 2). Loomakasvatustes kasutatakse elektripiitsasid peamiselt sigade ja veiste puhul ning ainult siis, kui neid on vaja laadida vagunile või suunata neid laudas veovaguni suunas. Loomade ajamine tähendab igasugust elektripiitsa kasutamist, mille eesmärk on sundida asjaomast looma liikuma teatavas suunas, näiteks loomade veoks peale- või mahalaadimisel, või panna teda püsti tõusma.

Õiguslik alus

Dekreet põhineb loomaseaduse artikli 2.1 lõigetel 3 ja 5. Selle artikli lõike 1 kohaselt on keelatud põhjustada loomale valu või vigastusi ilma mõistliku eesmärgita või ületades eesmärgi saavutamiseks lubatud või kahjustada looma tervist või heaolu. Lõikes 2 on loetletud mitmeid keelatud tegevusi, mis igal juhul kuuluvad lõikes 1 osutatud keelatud tegevuste hulka. Lõikega 3 koostoimes lõikega 5 antakse võimalus tunnistada loomadele valu või vigastusi põhjustavate või nende tervist või heaolu kahjustavate esemete kasutamine üldise haldusmeetmega keelatud tegevuseks.

Eesmärk ja sisu

Keelatud tegevus on elektripiitsade kasutamine. Keelu kohaldamisalasse ei kuulu seadmed, mis ei tekita elektrivoolu, vaid üksnes selliseid signaale nagu müra ja vibratsioon või mida kasutatakse GPS-vastuvõtjana.

Elektripiitsade kasutamine on keelatud, kui neid kasutatakse loomade ajamiseks. Ajamist tuleb tõlgendada laias tähenduses. See ei hõlma mitte üksnes juba liikuva looma kiiremini teatud (teises) suunas liikuma sundimist, vaid ka puhkeasendis loomade liikvele ajamist (näiteks et nad püsti tõuseksid). Loomade teatud alas (või sellest väljaspool) hoidmiseks ette nähtud elektriimpulsse andvaid seadmeid ei kasutata loomade ajamiseks ja seega nende suhtes keeldu ei kohaldata.

Keelu piirdumine tootmisloomadega

Keeldu kohaldatakse üksnes loomsete saaduste tootmiseks peetavate loomade puhul. Sellised loomad on loetletud loomaseaduse artikli 2.3 lõike 1 kohaselt loomapidajate dekreeidi II lisas. Keeldu kohaldatakse olukorras, kus kõnealuseid loomi peetakse tulunduslikul eesmärgi ehk majandustegevuse käigus. Elektrilöögivahendite kasutamine lemmikloomana peetavatel koertel on hiljuti³ keelatud.

Erandid

Kehtestataval keelul on mitmeid erandeid.

Kasutamine tapamajas

Tapamajades on elektripiitsade kasutamine lubatud, kuid üksnes tingimusel, et määruses (EÜ) nr 1099/2009 sätestatud nõuded elektripiitsade kasutamisele on täidetud. Liikmesriigi seadusandja ei saa keelata seda, mis on määrusega lubatud. Vt lisaks alapunkt 3.3.2. Siiski on tapamajade sektoris endas algatusi, mille tulemusena on elektripiitsade kasutamine lõpetatud. Lisaks NVWA järelevalvele on 90 suurimas ja keskmise suurusega tapamajas ka vabatahtlik kaameravalve. Kõnealusest järelevalvest tingitud surve koos uuendustega, mille tulemusena on hakatud tapamajades elektripiitsade kasutamist juba lõpetama, tähendab, et tapamajade puhul on keelu kehtestamise vajadus vähem pakiline.

Kasutamine rahvusvahelistel vedudel peale- ja mahalaadimiseks

Elektripiitsasid on lubatud kasutada rahvusvahelistel vedudel peale- ja mahalaadimiseks, kuid üksnes tingimusel, et määruses (EÜ) nr 1/2005 sätestatud nõuded elektripiitsade kasutamisele on täidetud. Liikmesriigi seadusandja ei saa keelata seda, mis on määrusega lubatud. Vt lisaks alapunkt 3.3.1.

Kutsetegevuses veterinaarprotseduuride tegemine

Elektripiitsa kasutamine võib olla vajalik seoses veterinaarprotseduuridega. Loomaseaduse artikli 2.9 lõike 1 alusel võivad veterinaarprotseduure teha üksnes vastava loaga isikud. Need on veterinaararstid ja muud isikud, kes on registreeritud veterinaarmeditsiini registris (vt ka loomaseaduse artikli 4.1 lõige 1 ja artikli 4.3 lõige 1). Veterinaarprotseduuri raames võib osutada vajalikuks ajada looma elektripiitsa abil. Sellisel juhul keeldu ei kohaldata,

³ Madalmaade ametlik väljaanne 2021, 361, lk 6.

tingimusel et veterinaarprotseduur tehakse kutsetegevuse raames ja elektripiitsa kasutamine on vajalik. Praktik as kehtib see ainult teatavate protseduuride puhul, mida võib teha üksnes veterinaararst (näiteks diagnoosi panemine). Muud registrisse kantud isikud (nt veterinaararsti abid või poegimise abistajad) ei tee veterinaarprotseduure, mis nõuavad elektripiitsa kasutamist; seetõttu nende suhtes erandit ei kohaldata. Kui kõnealuse olukorra jaoks on mõistlikult kättesaadav alternatiivne ja vähem sekkuv meetod, tuleks kasutada seda. See tähendab, et isegi veterinaarprotseduuride korral tuleks selliste seadmete kasutamisse suhtuda ettevaatlikult. Veterinaarpraktikas võib siiski olla vaja loomade, peamiselt veiste või sigade ajamiseks elektripiitsa kasutada, sest liikumine on looma enda huvides, aga loom ei pruugi seda teha ka siis, kui teda on muude vahenditega liikuma ajendatud. Veterinaarpraktikas võib elektripiitsasid kasutada ka muudes olukordades kui looma ajamiseks. Kuigi seda konkreetset keeldu nendes olukordades ei kohaldata, tuleb järgida loomaseaduse artikli 2.1 lõiget 1.

Kasutamine seoses lüpsirobotite ja virtuaalse karjatamisega

On teadolevaid rakendusi, kus looma ajamiseks antakse talle nõrk elektriimpulss, mis on loomale väga kergesti ettearvatav. Loomale antakse võimalus õppida seda impulssi vältima ja tal on võimalik aru saada, et impulss antakse alles teatud aja möödudes. Kõnealune eristus on asjakohane, kuna sellel ei ole ebasoodsat mõju loomade heaolule. Sellised rakendused on lüpsirobot ja virtuaalne karjatamine. Lüpsirobot on masin, kuhu lehm saab lüpsmiseks siseneda. Kui loom jääb pärast lüpsmist liiga kauaks seisma ja ei reageeri avatud uksele, antakse teatud aja pärast looma liigutamiseks automaatselt nõrk vooluimpulss, et teha järgmisele loomale ruumi masinasse sisenemiseks. Kõnealusele rakendusele tehakse erand, sest elektriimpulss antakse ettearvatavalt (pärast kindlaksmääratud aja möödumist) ja sellele eelneb visuaalne signaal (avatud uks). Eespool nimetatud erandi põhjendus kehtib ka elektriimpulsside kasutamise kohta GPS-kaelarihmades, et hoida loomi virtuaalselt piiritletud tara (virtuaalne tara) sees (või sellest väljaspool). Esimeses näites ei toimu loomade ajamist, seega keeld seda ei hõlma. Küll aga saab seda virtuaalset tehnikat koos GPS-kaelarihmadega kasutada ka loomade ajamiseks teatavas virtuaalselt määratud suunas (virtuaalne karjatamine). Sellise virtuaalse ajamise korral annab kaelarihm meeldivate assotsiatsioonidega signaali, kui loom liigub õiges suunas, ja helisignaali, kui loom liigub vales suunas. Kui loom ei muuda pärast heli kuulmist suunda, muutub heli valjemaks ja mõne aja pärast annab kaelarihm kerge elektrilöögi. Kui tulevikus tekib rakendusi, kus sarnastel alustel kasutatakse loomakasvatuses elektrilisi signaale, võib kaaluda, kas ka nende puhul oleks erand soovitatav. Sellisel juhul võib erandi lisada loomapidajate dekreedis artikli 1.3 punkti i. Lisaks saab esitada vabastus- või eranditaotluse loomaseaduse artikli 10.1 alusel. Sellise taotluse hindamisel tuleb kaaluda, kas looma heaoluga seotud huvid ei välista vabastust või erandit.

Vastastikune tunnustamine (artikkel 6.11)

Artikli 1.3 punktis i on sätestatud tehnilised nõuded lüpsirobotitele ja GPS-kaelarihmadele. Nõuete eesmärk ei ole rakendada siduvaid ELi õigusakte. Juhisest 5.28 tuleneb, et seetõttu tuleks lisada vastastikuse tunnustamise klausel. See tähendab, et väljaspool Madalmaid toodetud või turule lastud lüpsiroboteid ja GPS-kaelarihmude käsitatakse käesolevas dekreedis osutatud lüpsirobotite või GPS-kaelarihmadena ning seetõttu on nende kasutamine lubatud, kui need:

- on seaduslikult toodetud või turustatud mõnes teises Euroopa Liidu liikmesriigis või riigis, mis ei ole Euroopa Liidu liikmesriik, kuid on tolliliidu lepingu osalisriik, või mis on seaduslikult toodetud riigis, mis on Madalmaadele siduva vabakaubanduspiirkonna lepingu osalisriik; ning
- vastavad nõuetele, mis tagavad vähemalt siseriiklike nõuetega samaväärse kaitsetaseme.

3.3 Seos kõrgema taseme õigusaktidega

3.3.1 Määrus (EÜ) nr 1/2005, mis käsitleb loomade kaitset vedamise ja sellega seonduvate toimingute ajal (veomäärus)

Veomäärusega ei ole loomadele elektrilööke andvate vahendite kasutamine välistatud, kuid seal on sätestatud, et seda tuleks piirata nii palju kui võimalik, ning on kehtestatud nende kasutamisele tingimused, nimelt, et selliseid vahendeid tuleks igal juhul „kasutada ainult täiskasvanud veiste ja täiskasvanud sigade puhul, kes keelduvad liikumast, ja ainult siis, kui loomadel on ees ruumi, kuhu liikuda. Elektrilöögi kestus ei tohi ületada ühte sekundit, need peavad olema piisava vahega ja seda tohib anda ainult tagakeha lihastesse. Kui loom ei reageeri, ei tohi kasutada korduvaid elektrilööke.“ (1. lisa III peatüki punkt 1.9).

Määrus ei takista siiski rangemate siseriiklike meetmete võtmist eesmärgiga suurendada loomade heaolu vedamise ajal, mis toimub täies ulatuses liikmesriigi territooriumil või liikmesriigi territooriumilt lähtuva mereveo korral (artikli 1 lõige 3).

Samuti on oluline märkida, et määruses on loomade vedamise üldtingimusena sätestatud keeld vedada või lasta vedada loomi viisil, mis võib neile tõenäoliselt põhjustada vigastusi või tarbetuid kannatusi (artikkel 3). Vedu tähendab määruse kohaselt loomade liikumist, mida teostatakse ühe või enama veovahendiga, ja sellega seonduvaid toiminguid, kaasa arvatud peale- ja mahalaadimine, ümberlaadimine ja puhkepausid, kuni loomade mahalaadimine sihtkohas on lõpetatud (artikkel 2).

Nagu eespool kirjeldatud, võimaldab määrus kehtestada loomade riigisisesele veole rangemaid riiklikke nõudeid. Euroopa Parlament kutsus oma soovitusel liikmesriike üles võtma rangemaid riiklikke meetmeid, et parandada loomade heaolu veo ajal.⁴

Veomääruse rikkumise korral saab jõustamismeetmeid võtta loomaseaduse artikli 6.2 alusel koostoimes loomapidajate määruse artikliga 4.8 ning loomaseaduse jõustamist ja muid küsimusi käsitleva määruse lisaga.

3.3.2 Määrus (EÜ) nr 1099/2009 loomade kaitse kohta surmamisel

Selle määrusega ei ole loomadele elektrilööke andvate vahendite kasutamine välistatud, kuid seal on sätestatud, et seda tuleb piirata nii palju kui võimalik, ning on kehtestatud nende kasutamisele tingimused, nimelt et selliseid vahendeid tohib „kasutada üksnes täiskasvanud veiste ja sigade puhul, kes keelduvad liikumast, ja üksnes siis, kui loomadel on ees ruumi, kuhu liikuda. Elektrilöögi kestus ei tohi ületada ühte sekundit, need peavad olema piisava vahega ja seda tohib anda ainult tagakeha lihastesse. Kui loom ei reageeri, ei tohi kasutada korduvaid elektrilööke.“ See tuleneb III lisa punktist 1.9.

Lisaks on määruses sätestatud üldtingimus, et loomi tuleb surmamisel ja sellega seotud toimingutes säästa kõikidest välditavatest valudest, ängist ja kannatustest (artikli 3 lõige 1).

Erinevalt veomäärusest jäetakse selle määrusega väga piiratud võimalused rangemate riiklike eeskirjade kehtestamiseks. Seda saab teha ainult kolmes konkreetselt nimetatud olukorras⁵ (artikli 26 lõige 2), mis ei laiene käesolevalt käsitletavale olukorrale. See tähendab, et elektriliste loomaveokite kasutamist ei saa riigisiselt keelata, kui neid kasutatakse määruses sätestatud raamistikus ja tingimustel. Määruse rikkumise korral saab jõustamismeetmeid võtta loomaseaduse artikli 6.2 alusel koostoimes loomapidajate määruse artikliga 5.8 ning loomaseaduse jõustamist ja muid küsimusi käsitleva määruse lisaga.

3.3.3 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2018. aasta määrus (EL) 2018/848, mis käsitleb mahepõllumajanduslikku tootmist ning mahepõllumajanduslike

⁴ Euroopa Parlamendi 20. jaanuari 2022. aasta soovitus nõukogule ja komisjonile pärast loomade kaitset liidus ja väljaspool toimuvate vedude ajal käsitleva liidu õiguse kohaldamisel ilmnunud väidetavate rikkumiste ja haldusomavoli uurimist (2021/2736(RSP)) (2022/C 336/04).

⁵ Need on seotud järgmisega: loomade surmamine väljaspool tapamaja, tehistingimustes peetavate ulukite tapmine, religioossete rituaalide tõttu vajalike tapmisviiside kasutamine.

toodete märgistamist ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 834/2007

Mahepõllumajanduslikus tootmises on loomade vedamisel juba keelatud kasutada loomade peale- ja mahalaadimisel *nende sundimiseks mingit liiki elektrilisi või muid valu põhjustavaid stimulaatoreid*. See tuleneb määruse (EL) 2018/848 II lisa II osa punktist 1.7.11.

3.3.4 Loomade heaolu suunised

Loomade pidamiseks on mitmeid suuniseid,⁶ milles sätestatakse põllumajandusloomade pidamise miinimumnõuded. Nende suunistega ei reguleerita elektriliste karjatamisvahendite kasutamist ning need on üle võetud loomapidajate dekreediga.

4. Siseriiklik õigus

Keeld lisatakse loomapidajate dekreeidi artiklisse 1.3. Loomaseaduse artikli 2.1 lõigete 3 ja 5 kohaselt loetletakse selles tegevused, mis igal juhul kvalifitseeruvad loomade väärkohtlemiseks (loomaseaduse artikli 2.1 lõige 1).

Käesoleva keelu koostamisel lähtuti loomapidajate dekreeidi artikli 1.3 algtekstist, sest see juba sisaldas sarnast keeldu (Madalmaade ametlik väljaanne 2018, 146), täpsemalt keeldu kasutada vahendeid, millega võidakse elektrilöökide, elektromagnetiliste signaalide või kiirguse abil tekitada loomale valu. Sellel keelul olid mõned erandid. See keeld ei ole aga sellisena kunagi jõustunud. 2021. aastal asendati see keeluga kasutada koortel elektrilöögivahendeid (Madalmaade ametlik väljaanne 2021, 361). Käesolevas käsitletava keelu erilise konteksti tõttu on selle jaoks valitud termin „elektripiits“.

Käesoleva muudatusega kehtestatakse lisaks kehtivale keelule kasutada koortel elektrilöögivahendeid ka keeld kasutada elektripiitsasid loomadel, keda peetakse kaubanduslikul eesmärgil loomsete saaduste tootmiseks.

Relvade ja laskemoona eeskirjad

Relvade ja laskemoona määruks on muu hulgas ette nähtud erand, millega on lubatud *selliste esemete omamine ja kandmine, mis võivad elektrilöögiga muuta inimesed kaitsetuks või tekitada neile valu, isikutele, kelle kutsetegevus on loomakasvatust, loomade vedamine või nende ravimine*. Nimetatud erandit kohaldatakse sellise eseme kandmise suhtes ainult ajal, mil kõnealune tegevus tegelikult aset leiab (artikkel 21). Käesolevas dekreedis sätestatud elektriliste karjatamisvahendite kasutamise keeld välista seda sätet, kuna see puudutab elektriliste karjatamisvahendite *kasutamist*, samas kui relvade ja laskemoona määruks käsitletakse *omamist ja kandmist*. Lisaks ei käsitleta relvade ja laskemoona määruks tingimata samu küsimusi. Käesolevas dekreedis sätestatud keeld ning relvade ja laskemoona määruks tulenev erand saavad seega koos eksisteerida.

5. Looma iseväärtus

Loomaseaduse artiklis 1.3 on sätestatud looma iseväärtuse tunnustamine. Selle artikli lõike 2 kohaselt võetakse loomaseadusega või selle alusel eeskirjade kehtestamisel ja nendel eeskirjadel põhinevate otsuste tegemisel täielikult arvesse vastavate eeskirjade või otsuste mõju looma iseväärtusele, ilma et see piiraks muid õigustatud huve. Igal juhul tuleb vältida loomade puutumatuse või heaolu rikkumist rohkem, kui on põhjendatult vajalik, ning tagada loomadele mõistlikult vajalik hoolitsus. Kõnealuse lõike kohaldamisel hõlmab loomadele mõistlikult vajalik hoolitsus igal juhul seda, et loomadele tagatakse mõistlikkuse piires muu hulgas hea tervis ja valu ärahoidmine (artikli 1.3 lõige 3). Käesoleva dekreeidi kohaselt ei ole loomakasvatust loomade ajamise eesmärgil loomale elektrilöökide andmine enam vastuvõetav ja on seetõttu keelatud.

6. Teavitamine

Kuna dekreet sisaldab tehnilisi nõudeid, teatati otsusest Euroopa Komisjonile vastavalt direktiivile (EL) 2015/1535.

Lisatakse teavitamise tulemus

⁶ Selles kontekstis on eriti oluline nõukogu 20. juuli 1998. aasta direktiiv 98/58/EÜ, mis käsitleb põllumajandusloomade kaitset, ja nõukogu 18. detsembri 2008. aasta direktiiv 2008/120/EÜ, milles sätestatakse sigade kaitse miinimumnõuded.

7. Täitmise tagamine

Elektriapiitsade kasutamise keelu järgimise järelevalve eest vastutavad seaduse artikli 8.1 alusel selleks määratud isikud. See puudutab haldusõiguse alusel teostatavat järelevalvet. Nõuete täitmise tagamiseks võib teha haldusettekirjutuse ja määrata halduskaristuse (loomaseaduse artikkel 8.5 koostoimes üldise haldusõiguse seaduse artikli 5:32 lõikega 1).

Elektriapiitsade kasutamise keeldu rikkuv käitumine on ka kuritegu (loomaseaduse artikli 2.1 lõiked 1 ja 3 koostoimes loomaseaduse artikli 8.11 lõikega 1), mis võimaldab võtta kriminaalmeetmeid.

8. Regulaatiivne surve / põllumajanduslik hinnang

Dekreediga kehtestatakse keeld. Huvitatud isikud ei pea selle keelu järgimiseks mingeid meetmeid võtma. Dekreet on esitatud konsulteerimiseks regulaarse koormuse läbivaatamise nõuandekogule (ATR) ja on läbinud ametliku menetluse.

Üldmääruse eelnõu arutati ka sektoriga nn põllumajandusliku kontrolli käigus. 2023. aasta sügisel toimusid paneelarutelud esmatootmise ettevõtjate, vedajate ja tapamajadega. Aruteludel selgitati eelnõu, ettevõtjad said esitada küsimusi ning arutati ka võimalikke alternatiive elektriapiitsade kasutamisele.

Paneelaruteludel oldi ettepaneku suhtes kriitilised ja väljendati selle pärast muret, kuna leiti, et sektor tervikuna ei ole selliseks keeluks valmis. Paneelarutelud näitavad ka seda, et praktikas kasutatakse eri liiki erineva võimsusega elektriapiitsasid ning aktiivselt katsetatakse väiksema võimsusega vahendite mõju loomade heaolule.

Pärast neid arutelusid osaleti kutse alusel madalpingel põhinevate vahendite tutvustusel ja seda võimalikku erandit uuriti põhjalikumalt. Võimalikku erandit madalpingevahenditele ei uuritud täidetavuse, teostatavuse ja pettusekindluse kontrolli käigus (vt punkt 10). NVWA väitel ei näi see erand esmapilgul olevat tõhus täidetavuse suurendamisel, kuid uus täidetavuse, teostatavuse ja pettusekindluse kontroll on vajalik, et oleks võimalik hinnata selle täielikku mõju.

Arvestades koja poliitilist soovi täieliku keelu järele, otsustati mitte lisada madalpingevahendeid keelu erandite hulka.

9. Konsulteerimine

Käesoleva dekree eelnõu oli internetis konsulteerimiseks kättesaadav 13. juunist 2023 kuni 15. augustini 2023. Selle aja jooksul oli kõigil võimalus eelnõu kommenteerida. Laekus 55 avalikku vastust ja 13 anonüümset vastust. Mitu vastust saadi ka sellistelt valdkondlikelt organisatsioonidelt nagu SAVEETRA (loomaveoettevõtjate ühendus), transpordi ja logistika turuosalisel, vabaühendused, kogumiskeskuste käitajad, loomakasvatajad ja vedajad. Vähemalt 27 vastajat kasutavad sama V&L NLI (Vee & Logistiek Nederland) vormi. 24 vastust sisaldavad individuaalseid sõnumeid sidusrühmadelt, kellest igaüks on omal moel loomakasvatuseks tegev. Viis neist vastustest kirjutasid veiste vedajad, üks vastaja töötab tapamajas ja üks esmatootmisega tegelevas loomakasvatuseettevõttes. Ülejäänud 17 vastuse puhul ei ole selge, millisesse valdkonda need kuuluvad. Ülejäänud pärinevad peamiselt sektori muudelt osapooltelt, vabaühendustelt ja sihtasutustelt, mis seisavad põllumajandusloomade huvide eest. Vastustes väljendatud seisukohad olid erinevad. Keelu pooldajad väidavad, et elektriapiitsad põhjustavad loomadele igal juhul valu ja stressi. Keelu vastased näevad elektrilist karjatamisvahendit viimase abinõuna, et „tõrksaid“ loomi tõhusalt liigutada ja tagada oma töötajate ohutus.

Internetikonsultatsiooni käigus saadud vastused ei toonud kaasa keelu olulisi muudatusi.

10. Katseline rakendamine ja jõustamine

NVWA on läbi viinud täidetavuse, teostatavuse ja pettusekindluse kontrolli (HUF-test).

NVWA on jõudnud järeldusele, et üldmääruse eelnõu jõustatavus on piiratud, sest ainus viis elektriapiitsade kasutamise keelu jõustamiseks on õigusrikkujate tabamine teolt. Keeld ei ole seega jõustatavam kui praegune olukord, kus NVWA jõustab veomääruse nõudeid.

NVWA ei viibi riigisiseseks veoks pealelaadimise juures ning ei ole pidevalt kohal esmatootmise ettevõttes ega mahalaadimise juures. Lisaks kinnitab NVWA, et tapamajades elektriapiitsade kasutamist võimaldav erand on põhimõtteliselt oluline, kuid vastava normi puudumise tõttu ei ole üldmääruse eelnõu selles küsimuses veel täitmisele pööratav.

Esialgse menetluse järel tehtud muudatusi (vt lisaks punkt 11) on NVWAg ametlikult arutatud ja NVWA selleteemaliste märkuste põhjal on koostatud muudatuste ametlik alus ja selgitused.

11. Eelkontroll

Dekreet põhineb loomaseaduse artikli 2.1 lõigetel 3 ja 5 ning artikli 2.2 lõikel 10. Nendel kahel alusel kohaldatakse loomaseaduse artikli 10.10 lõikes 1 sätestatud eelmenetlust. 5. novembrist kuni 5. detsembrini 2024 esitati dekreeedi eelnõu mõlemale generaalstaatide kojale. Eelmenetlus tõi kaasa mõned kohandused. Esindajatekojas kirjaliku konsultatsiooni⁷ küsimustele vastates on märgitud, et selgitused tarade keelu alt väljajätmise ning lüpsirobotite ja virtuaalse karjatamise erandite lisamise kohta dekreeedi eelnõule esitatakse seletuskirjas (vt lisaks punkti 3 alapunktid „Eesmärk ja sisu“ ja „Erandid“).

12. Jõustumine

Keelu jõustumiseks järgitakse üldmääruse eelnõude jaoks kindlaksmääratud kuupäevi, milleks on 1. jaanuar või 1. juuli.

Põllumajanduse, kalanduse, toiduga kindlustatuse ja looduse minister

⁷ Parlamendi dokumendid II 2024/25, 28286, nr 1361.